

Motion

1984/85: 3126

Per-Olof Strindberg m. fl.

Domstolarna och eko-brotten m. m. (prop. 1984/85:178)

Enligt propositionen skall komplicerade mål gällande ekonomisk brottslighet handläggas av 13 särskilt utsedda tingsrätter. Vid behov får tingsrätterna låta ekonomiska och skatterättsliga experter ingå i rätten som särskilda ledamöter. Hovrätterna får motsvarande möjlighet att knyta experter till sig.

I princip bör ny lag inte stiftas innan konsekvenserna noggrant övervägts. Av särskild betydelse är att en ny lag passar väl in i befintligt regelverk. Annars får vi lagar av låg kvalitet. Detta innebär ökad risk för rättsförluster för medborgarna. Genom en sådan utveckling kan de förlora förtroendet för såväl ansvariga politiker som berörda myndigheter.

Det har funnits särskild anledning för oss att erinra om dessa grundsatser då det gällt lagstiftning baserad på förslag från den s. k. eko-kommissionen. Förslagen har nämligen påfallande ofta stått i strid med fast etablerade rättsliga principer. Därjämte har kommissionens diskussion kring rättssäkerhetsbegreppet varit ägnad att inge stor oro. Trots kritik från remissinstanserna och motstånd från den politiska oppositionen i riksdagen har socialdemokraterna börjat genomföra kommissionens förslag.

Det har således införts en lag som på ett unikt sätt förvandlar företagsrevisorer till något av skattekontrollanter. Preskriptionstiden för skattebrott har – på ett sätt som är främmande för den svenska straffrätten – förlängts kraftigt.

Vi kan konstatera att förevarande proposition tyvärr inte uppfyller de krav som kan ställas på ett lagförslag. Förslaget innehåller principiella avsteg från gällande rättsordning och har utsatts för stark kritik från remissinstanserna. Lagrådet har vidare förklarat sig inte kunna tillstyrka förslaget i centrala avseenden. Inte desto mindre har regeringen dagen efter det att lagrådet avgav sitt yttrande beslutat föreslå riksdagen att stifta lag i enlighet med förslaget. Regeringen kan inte på ett tydligare sätt visa sitt bristande intresse för att lagar skall vara av hög kvalitet.

Propositionens förslag att endast 13 tingsrätter skulle kunna förstärkas med ekonomisk och skatterättslig expertis har avstyrkts av en stor majoritet av remissinstanserna. Kritiken har bl. a. gått ut på att förslaget skulle leda till "A-domstolar" och "B-domstolar".

Lagrådet, vilket avstyrker förslaget i denna del, uttalar:

Förslaget att uppdelningen av mål mellan tingsrätterna skall vara beroende av hur omfattande eller svårt målet är innebär ett ingrepp i vår rättsordning av betydande principiell räckvidd. En klyvning av målen efter sådana

kriterier kan lätt leda till uppfattningen att somliga tingsrätter är av högre kvalitet än andra (det har i lagstiftningsärendet talats om A-domstolar och B-domstolar). Detta gäller så mycket mera som de speciellt utsedda tingsrätterna enligt förslaget ingalunda alltid behöver utnyttja möjligheten att låta experter ingå i rätten vid handläggningen av de berörda målen.

Vi delar denna uppfattning. Det är utan tvekan så att på sikt vissa tingsrätter skulle anses mer kvalificerade än andra. Detta finner vi vara en oacceptabel utveckling.

I detta sammanhang vill vi erinra om att enligt 2 kap. 11 § regeringsformen får domstol inte inrättas för redan begången gärning och inte heller för viss tvist eller i övrigt för visst mål.

Förslaget innebär att efter brottet skall åklagaren avgöra om åtal skall väckas i en specialiserad tingsrätt. Denna tingsrätt kan sedan bestämma att den skall ha en särskild sammansättning för just ifrågavarande mål. Enligt vår mening är det inte klarlagt att en sådan ordning står i full överensstämmelse med regeringsformen. Det är anmärkningsvärt att denna fråga inte berörs i propositionen.

Andra nackdelar som framhållits av remissinstanserna är att domare vid "B-domstolar" skulle berövas möjligheten att döma i vissa typer av mål. Därmed skulle dessa domares kunskaper på sikt minskas, vilket ytterst drabbar allmänheten.

Om förslaget genomförs kommer de särskilda eko-domstolarna att få ökad tillströmning av komplicerade mål. Enligt propositionen kan den ökade arbetsinsats som blir aktuell klaras med befintliga resurser eller omfördelningar inom domstolsväsendets ram. Detta finner vi mindre sannolikt. Genom att övriga tingsrätter slipper handlägga något eller några mål per år frigörs inte arbetskraft vid ifrågavarande tingsrätter. Ökat personalbehov vid eko-domstolarna kommer därför att leda till ökade kostnader för domstolsväsendet.

Det anförda visar att propositionen i viktiga hänseenden innebär principiella avvikelser från nuvarande rättsordning och att förslaget kommer att medföra ett flertal negativa effekter om det genomförs.

Rättegångsutredningen arbetar för närvarande med en allmän översyn av frågor om sammansättningen av tingsrätterna och hovrätterna. I detta sammanhang kommer även expertmedverkan i domstolar att övervägas.

Vi menar att det hade varit i och för sig önskvärt att avvakta med lagstiftning till dess att rättegångsutredningen presenterat sina mer generella överväganden rörande expertmedverkan. Det är emellertid uppenbart att det finns ett aktuellt behov av att stärka domstolarnas kompetens i mål om eko-brott. Såväl rättegångsutredningen som flertalet remissinstanser delar uppfattningen att medverkan av experter i de allmänna domstolarna kan ha goda effekter. I likhet med lagrådet finner vi därför goda skäl föreligga för en sådan lösning.

Vi menar dock att expertmedverkan i komplicerade mål om ekonomisk

brottslighet måste bli möjlig vid alla tingsrätter. Därmed uppstår inte de nackdelar som propositionens förslag om särskilda eko-domstolar skulle medföra. En förstärkning av domstolarnas kompetens bör således ske i enlighet med rättegångsutredningens förslag.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs

att riksdagen – med avslag på regeringens förslag om särskilda domstolar för eko-brott – hos regeringen anhåller om förslag till ändring av rättegångsbalken i syfte att samtliga tingsrätter och hovrätter skall få möjlighet att låta experter på ekonomiska och skatterättsliga frågor ingå i rätten.

Stockholm den 15 april 1985

PER-OLOF STRINDBERG (m)

LENNART BLOM (m)

ANITA BRÅKENHJELM (m)

GÖRAN ERICSSON (m)

NIC GRÖNVALL (m)

GUNNEL LILJEGREN (m)

MONA SAINT CYR (m)

STEN ANDERSSON (m)

i Malmö

INGER WICKZÉN (m)

ALLAN EKSTRÖM (m)

MARGIT GENNSEN (m)

BJÖRN KÖRLOF (m)

SVEN MUNKE (m)

ARNE SVENSSON (m)